

La coratjosa modernitat d'ADLAN

Miró-ADLAN. Un arxiu de la modernitat (1932-1936) *reconstrueix el paper cabdal que van tenir els Amics de l'Art Nou en la introducció de la modernitat cultural a la Barcelona dels anys trenta. Joan Miró, a més de soci d'honor, en va ser far.*

«**S**ón una lliçó de coratjosa modernitat i al mateix temps de discreció senyorívola.» Així defineix J. V. Foix a *La Publicitat*, el 6 de gener de 1933, l'associació cultural Amics de l'Art Nou (ADLAN). «Sembla realment el nom d'una nova marca de motorisme. Té l'aire simpàtic i la fonètica ràpida d'una cosa esportiva. Amb un punt i tot d'aparença banal que li escau perfectament. Darrere d'aquest nom, però, hi ha un grup de persones selectes que tenen el bon gust de no fer ostentació de la seva cultura i de les seves intel·lectuals aficions. Interessades d'una manera apassionada per totes les manifestacions de l'art i la literatura novells, segueixen un programa ple d'audàcia, però al mateix temps d'una discreció elegant».

Fa poc més dos mesos que s'han presentat els estatuts. Tot s'ha cuinat en els salons de l'Hotel Colon de la plaça de Catalunya. Joan Prats, un dels membres més actius, pensa que podrien donar-se a conèixer com el «Club dels esnobs», en al·lusió a la major facilitat que tenen aquests per acceptar les innovacions. Finalment guanyen els partidaris del nom ADLAN, una picada d'ull a l'associació Amics de l'Art Vell que s'havia creat el 1929 amb l'objectiu de treballar per a la conservació del patrimoni artístic.

Joan Prats forma part del consell directiu des del primer moment. L'acompanyen Joaquim Gomis i Josep Lluís Sert, després de sortir-ne Eduard Monteys i Daniel Planas. Hi són també molts dels redactors de la revista avantguardista *L'Amic de les Arts*, nascuda a Sitges i dirigida per Josep Carbonell, i també molts arquitectes racionalistes del GATCPAC (Grup d'Artistes i Tècnics per al Progrés de l'Arquitectura Contemporània) que s'havia creat el 1929. De fet, la història d'ADLAN s'escriurà sovint lligada a la del GATCPAC. No tan sols per la mateixa seu que comparteixen al Passeig de Gràcia número 99 fins a finals del 1935, sinó també per a la coincidència dels seus objectius i dels membres adscrits. La

cada cop més creixent activitat d'aquest grup d'arquitectes en pro d'una concepció racionalista de l'urbanisme podria explicar el canvi d'ubicació d'ADLAN, al carrer del Consell de Cent, més endavant.

Els actes desplegats en els tres anys i mig de vida d'ADLAN podien tenir lloc tant en domicilis particulars —com els de Joan Miró, Josep Lluís Sert, Carles Maristany o Adellita Lobo—, com en fires de mostres; tant en una carpa de circ com al Centre Excursionista; en una joieria o en una galeria d'art, o en d'altres de grans dimensions com un auditori. És el cas del Lawn Tennis Club. Entre els associats no és estrany trobar-hi als qui regentaven aquests mateixos locals. Des del director de l'Hotel Bristol, els dirigents del Lyceum Club, l'Associació de Música da Camera, el propietari de la joiera Roca, les directores de les Galeries Syra, i també famílies de renom com els Godó o la presidenta del Conferentia Club, Isabel Llorach. També hi són benvinguts escriptors com Xavier Benguerel, el poeta Tomàs Garcés, el crític d'art i de les arts de l'espectacle Sebastià Gasch, el ballarí i coreògraf Joan Magrinyà, l'editor Josep Maria Cruzet, el periodista Ignasi Agustí, la soprano Concepció Badia, la cantant d'òpera Carme Gombau, entre molts altres noms.

A grans trets, són homes i dones d'una posició social benestant que volen anar més enllà, que volen abraçar nous espais de llibertat i que creuen en la cultura i en la necessitat de regenerar-la; que volen trencar amb l'herència noucentista i que empenyen per recuperar aquella espurna de modernitat que s'havia encès a Europa després de la Primera Guerra Mundial, però que paradoxalment —i tret d'algunes excepcions com Joan Prats— tot i tenir la capacitat econòmica van desaprovechar l'ocasió d'apostar, a través de l'adquisició, per l'obra d'uns artistes que es trobaven en moments especialment interessants de la seva trajectòria.

A Barcelona, i fins a l'esclat de la Guerra Civil, arriben a comptabilitat-

Foto: Davide Camesasca. © Fundació Joan Miró, Barcelona

zar-se més d'una cinquantena d'actes, prèvia invitació, això sí. El ventall de disciplines artístiques que hi tenen cabuda és immens. Hi ha des de mostres de pintura, arquitectura, fotografia, fins a sessions de cinema, de dansa, música de cambra, literatura, jazz i circ. Federico García Lorca recita els versos inèdits de *Poeta en Nueva York* en una sessió privada, els siurells mallorquins són els protagonistes a la galeria Syra, on tenen lloc les exposicions dedicades a Àngel Ferrant, a Alexander Calder i a la representació del seu circ. Es fa un concurs d'objectes de fira acompanyat d'una audició de discos de música negra i lectura de teatre i literatures negres al Barcelona Lawn Tennis Club; s'homenatja el clown Antonet al GATCPAC i s'organitza una excursió a Mataró per gaudir del circ Frediani; Salvador Dalí té exposició a les Galeries d'Art Catalònia i J.V. Foix llegeix «Les imatges medievals en Ramon Llull» a la Joieria Roca, on es pot veure una mostra de Man Ray. També es fan conferències. Una de les darreres és la dedicada a la quiromància, a cura

de la intel·lectual alemanya Etta Federn que es trobava refugiada a Barcelona després d'haver fugit del nazisme. ADLAN acabarà, però, depassant els límits de la ciutat i, de la mà d'entusiastes com Àngel Ferrant o Eduardo Westerdahl i el grup sorgit al voltant de la revista *Gaceta del Arte*, arribarà a desplegar-se a Madrid i les Canàries, respectivament.

El 18 de novembre de 1932 engegaran motors. Ho faran amb Joan Miró, l'artista que més s'implicarà en l'associació. En serà el seu emblema, el seu assessor i el seu mediador. *Miró-ADLAN. Un arxiu de la modernitat (1932-1936)* és un homenatge a tot aquest grup d'artistes i intel·lectuals, però és també un reconeixement a tot el que Miró va fer «amb ells i per a ells». Una nova modernitat cultural serà possible, tot i que els moviments polítics convulsos es creuaran en el camí en més d'un dels somnis gestats. I una persistent recerca dels comissaris ens ho il·lumina, posant tota la llum en els documents que

parlen del dia a dia de tots ells. De les seves il·lusions ens en parlen les cartes que s'exhibeixen, del ressò a la premsa de l'època —tot i tractar-se d'activitats dutes a terme en l'àmbit privat— el recull de diaris exposats; dels moments compartits en viatges, les fotografies que vessen alegria i complicitats; de la importància atorgada per Miró a aquestes mostres —triant en primícia les peces que després viatjarien a París, Nova York o Zuric—, ens en parlen les obres i l'espectacular cartografia que ocupa la part central de l'exposició; i de la intensa activitat del grup, el mur que dona entrada a la sala que ha quedat folrat pels impresos que donaven informació immediata de tot el que feien. En qualsevol lloc i a qualsevol hora. Des d'una interpretació psicològica de l'obra de Picasso a càrrec del Dr. Vilató, fins a un còctel a Àngel Planells, des d'una presentació, als baixos de la Plaça de Catalunya, de plànols i documents del projecte de remodelació de Barcelona que prepara GATCPAC, fins a una lectura de poemes inèdits de J.V. Foix.

Al davant del mural i arrencant el discurs expositiu, l'espectador es troba amb una petita joia en forma d'àlbum. És obra de la qui fou la secretària, i des del març de 1933, tresorera d'ADLAN, Adelita Lobo. El conserva l'Arxiu Històric del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya (AHCOAC), arxiu que ha estat fonamental en la laboriosa recerca dels comissaris juntament, és clar, amb el fons de la Fundació Joan Miró. L'àlbum porta per títol *Gran Bazar París* i fou curosament construït al ritme del batec de l'associació. Com explica Andreu Carrascal en un dels textos de l'exhaustiu catàleg que s'ha editat, arribà a l'Arxiu del COAC poc després que Albert Illescas, juntament amb Manuel Brullet, publicuessin el llibre *Sixte Illescas, arquitecte (1903-1986)*, i en acabat, la família decidís cedir la documentació del pare. Això passava el 2008. Feia trenta-vuit anys que J. Corredor Matheos havia organitzat la primera i gran mostra dedicada a ADLAN. A les quaranta capses de documentació arquitectònica i fotogràfica que van entrar-hi amb la cessió, una esdevindria especialment important per a resseguir la gestació d'ADLAN: la que contenia dos àlbums, un amb retalls retalls de premsa sobre l'associació, i l'altre, el *Gran Bazar París*, amb un registre de reunions, targetes d'invitació, cartes i material produït arran de les activitats.

Alguns dels fils que poden resseguir-se és la relació epistolar amb el conseller de Cultura de la Generalitat, Ventura Gassol, de cara a preparar la Primera Internacional d'Artistes Creadors (PIAC), un somni estroncat pels fets d'octubre del 1934, com també ho fou el projecte de la Barcelona Futura en què el GATCPAC, amb la col·laboració de Le Corbusier, havia començat a posar els fonaments per a una futura remodelació urbanística de la ciutat. N'hi ha més, de cartes. És especialment interessant l'intercanvi epistolar entre Joan Miró, Adelita Lobo, Joan Prats i el compositor Edgar Varèse amb un fil conductor proposat per

aquest, i ràpidament secundat per Miró: el desplegament a Barcelona, per mitjà d'ADLAN, de l'Olimpiade Internationale de la Création. El somni, aplegar a la ciutat els noms més prestigiosos de totes les expressions artístiques possibles. La implicació i entusiasme de Miró serà total: «Hem d'actuar de manera que això no se'ns escapi de les mans i, costi el que costi, deixar el control i la direcció a ADLAN, i que els responsables del govern [...] només ens proporcionin una ajuda material i moral», advertirà al compositor el 31 de gener de 1933. La complicada situació política del moment, però, acabarà per estroncar el projecte i després d'alguna carta cridant a la prudència, es desestimarà tirar endavant. Adelita Lobo serà l'encarregada de comunicar la notícia a Varèse.

També es ressegueix l'actualitat política a través de les fotografies. Unes parlen d'alegria. És el cas dels amics que es retraten a la platja de Vinaròs menjant un entrepà, de camí cap a Andalusia. S'hi desplacen la Setmana Santa del 1935. Sert i Torres Clavé, en la reivindicació que fan de la modernitat de l'arquitectura popular, hi tenen la vista posada. Per a Miró el viatge pot esdevenir font d'estimulació per a nous projectes. Mundi Torres Clavé, Adelita Lobo, Moncha Longás, Pilar Juncosa completen la fotografia d'aquest moment dolç. Res a veure amb la parada que fan, de tornada, a la presó Model de Madrid per visitar els presos polítics del govern de la Generalitat. Josep Torres Clavé fotografia rere els barrots Ventura Gassol, Lluís Companys i Pere Mestres.

ADLAN somiarà a poder tenir una revista que actuï d'òrgan oficial. S'havia de dir *Síntesi* i havia de sortir al llarg del 1936, però les circumstàncies històriques no ho feren possible. Miró havia fet un pochoir, *Dona i gos davant lluna* (1936) i la seva venda havia de sufragar la publicació, juntament amb d'altres pochoirs que havien de dur a terme Hélión i Kandinsky. Millor fortuna tingué el número especial de la revista *D'Ací i d'Allà* que sortí a la llum

l'hivern de 1934. Joan Miró hi tingué un paper decisiu, novament. Va participar en la preparació i tant la portada com l'interior comptaren amb aportacions seves. Immediatament es convertirà en tot un referent de modernitat. La col·laboració entre ADLAN i el GATCPAC serà total i es farà de nou extensiva en el Pavelló de la República espanyola de 1937. Acabada la guerra i després d'un llarg parèntesi, associacions com Cobalto 49 i Club 49 i moviments com Dau el Set prendran el relleu a l'esperit avantguardista que havia fet reviscolar ADLAN.

JOAN MIRÓ, MÉS QUE UN SOCI D'HONOR

La tesi dels comissaris és que la idea d'ADLAN de fer exposicions efímeres va sorgir, en gran part, gràcies a Miró. També que el rebuig amb què es rebé la seva primera presentació a Barcelona, el 1918, va actuar de

Foto: Davide Camesasca. © Fundació Joan Miró, Barcelona

revulsiu en ell a l'hora de voler modernitzar la cultura catalana i trencar amb aquell ambient que li havia donat l'esquena. Miró sempre estarà pendent d'ADLAN; tant per vetllar des de Mont-roig —via carta a Joan Prats— per l'arribada de Calder, provinent de Nova York, com per rebre Paul Éluard i Nusch quan visiten Barcelona amb motiu de l'exposició de Picasso organitzada per ADLAN, o per il·lustrar el llibre de poemes de Carles Sindreu, *Darrera el vidre*.

La primera vegada que va ensenyar la seva obra en l'àmbit privat, al passatge del Crèdit número 4 de Barcelona, l'associació encara no havia nascut. Molts dels membres que la conformaran hi van assistir aquell novembre de 1931. Allò que havia treballat aquell mateix estiu i que després es veuria a París, era allí exposat. Seria el preàmbul de les quatre altres ocasions en què Miró

escolli aquesta mateixa manera de procedir. A finals de 1932 ho feia a les Galeries Syra. Va ser la primera activitat organitzada pels Amics de l'Art Nou. París, novament, havia d'esperar. Van ser tan sols dues hores d'exposició, i a un horari gens habitual: d'onze de la nit del dia 18 de novembre a la una de la matinada de l'endemà. S'hi exigia vestit de nit. Per a la segona de les exposicions, en un pis que Sert tenia per llogar al carrer Muntaner 348, s'optà per un altre horari: d'11 a 14h. Tot seguit les obres viatjarien a París, Nova York i Chicago. La tercera, el febrer de 1934, fou a les Galeries Catalònia i en horari nocturn. Els dibuixos-collage allí contemplats marxarien també a la capital francesa. I en ple agost de 1934, en la més estricta intimitat del seu domicili barceloní, mostrà les obres que enviaria a l'exhibició col·lectiva

surrealista de la Kunsthau de Zuric titulada *Abstrakte Malerei und Plastik: Hans Arp, Alberto Giacometti, José González, Juan Miró*. Com molt bé sabia valorar Sebastià Gasch: «Sense ADLAN aquestes obres no haurien estat mai vistes aquí.» I la premsa, tot i tractar-se d'activitats privades, no volgué deixar de fer-ho saber i agrair en tot moment. ■

MIRÓ-ADLAN. UN ARXIU DE LA MODERNITAT (1932-1936)

Comissaris. Muriel Gómez Pradas, Jordana Mendelson i Joan M. Minguet amb la col·laboració de Dolors Rodríguez Roig.

El projecte ha estat coordinat per Teresa Montaner i Elena Escolar, de l'Àrea de Col·leccions de la Fundació Joan Miró. L'exposició que es pot visitar fins al 4 de juliol de 2021 s'acompanya d'una publicació científica que se suma als quatre volums editats de *Miró Documents*, que aprofundeixen en l'estudi i difusió de Joan Miró i la seva obra.

L'Arxiu d'ADLAN, fonamental per entendre els orígens de la Fundació Joan Miró, es mostrarà íntegrament en un futur proper a l'espai que Sert i Miró van concebre per allotjar-hi, precisament, l'arxiu del museu. L'important fons d'obra damunt paper i l'arxiu que Miró va donar a la Fundació, juntament amb la seva biblioteca personal quedaran, així, integrats a la presentació de la col·lecció. D'aquesta manera es culminarà la revisió i actualització dels seus espais en què la Fundació ha estat treballant últimament amb la voluntat d'oferir noves experiències als visitants i potenciar la recerca.